విష్వక్సేన, విఘ్నేశ్వర

పూజలు

S/No. 411

విష్వక్సేన, విఘ్నేశ్వర పూజ

విష్వక్సేన,

విఘ్నేశ్వర, పూజలు.

అర్థసహితముగ

(శ్రీమాన్ తిరుమల రాఘవాచార్యుల అయ్యావార్లంగారి తిరువడిఘుళ్ సంబంధుడును, పెదపట్టణముతా లేటుజమీన్దారు ఆత్మూరి సీతయ్యగారి పౌత్రుడును రాజమహేంద్రవరంవగయిరా లేటుజమీన్దారు గుండురాజుగారి దౌహిత్రుడును, చెన్నపట్టణంహైకోర్టువకీలును ప్రస్తుతమురాజమహేంద్రవరం డిస్ట్రిక్టుమునసఫును, మంత్రపుష్పమును, ఈశోపనిషత్తును తెనుగర్థముతో నచ్చువేయించినట్టియు)

ఆత్మూరి-లక్ష్మీనృసింహముగారిచే

(శ్రీవత్సగోత్ర పయఃపారావార రాకాసుధాకరులును, దూర్వాసవంశ సంభూతులునగు, వీరభద్రయజ్వగారికి పుత్రులును శ్రీవత్సగోత్ర దూర్వాసవంశోత్పన్నుల ఘన సాంబన్నశాస్త్రిగారికి దత్తపుత్రులునగు బ్రహ్మశ్రీ)

దూర్వాసుల-యజ్ఞనారాయణ సోమయాజులుగారి

సాహాయ్యమువలన

రాజమహేంద్రవరము.

శ్రీవివేకవర్ధనీ, వైదిక ముద్రాక్షరశాలలయందచ్చువేయించబడియె.

౧౯౨౮వ సం॥

దీనివెల ౨ అణాలు.

శ్రౌతస్మార్తపౌరాణికకర్మలు నిర్విఘ్నముగ సమాప్తినొందుటకు తత్కర్మప్రారంభమందు భగవదారాధన యావశ్యకముగనుక తదుద్దేశముతో వైష్ణవులు విష్వక్సేనపూజను తదితరులు విఘ్నేశ్వరపూజనున్ను చేయుచున్నారు. వాటియందుండు మంత్రములయర్థము తెలియుట సర్వజనోపయోగము గనుక నిచట విఘ్నేశ్వరపూజావిధానమును తెనుగర్థసహితము ప్రథమభాగముగానున్న విష్వక్సేనపూజను ద్వితీయభాగముగానున్ను అచ్చువేయించుచున్నాము. అర్థము సులభముగా తెలిసికొనుటకు విఘ్నేశ్వరపూజావిధానము ఏబదియొక్క ఖండములుగలదిగా విభజించబడినది. దీనియందుండు మంత్రములు ఏవేదమందున్నవి తెలియుటకు మంత్రాక్షరసూచి యేర్పరచబడినది. విష్వక్సేనపూజయందుండు మంత్రముల యర్థము విఘ్నేశ్వరపూజావిధానమందు వ్రాయబడియుండుటచేతనున్ను తన్నభాగమునకు అర్థము సులభమగుటచేతనున్ను విష్వక్సేనపూజకు ప్రత్యేకముగా అర్థము వ్రాయబడలేదు. ఇతరకర్మలవలె ఈపూజావిధానములకు ఆధారభూతములైన సూత్రములు కనుపించలేదు. ఏ విద్వాంసులయొద్దనయినను ఈవిషయమయిన సూత్రము దేనేని మావద్దకు పంపించిన యెడల ముద్రించి వారి ప్రతి,వందనములతో తిరిగీ వారికి పంపించుచున్నాము.

అథర్వణవేదమనికొందరు వాడుచున్నారు. వేదవాచకమయినప్పుడు అకారాంతమయిన అథర్వణశబ్దప్రయోగము శాస్త్రబాధితమనితోచి తద్విషయమయిన సంగతి ప్రసక్తిచేనిచట కొంచెము వ్రాయబడుచున్నది.

అథర్వన్, అథర్వ, అథర్వణ, ఈరీతిగనీశబ్దము త్రివిధముగనున్నది. "అథర్వన్" శబ్దమునకున్ను "అథర్వ" శబ్దమునకును అథర్వవేదముగలఋషియును అథర్వమంత్రములును అర్థము. "అథర్వణ" శబ్దమునకు అథర్వమంత్రసముదాయమర్థము 'అథర్వాణః అథర్వమంత్రాః అస్మిన్ సంతీత్యథర్వాణః అర్శ ఆదిత్వాన్మత్వర్థీయోచ్ (ప్రత్యయః) నకారాంతమయిన "అథర్వన్" శబ్దమునకు వేదశబ్దముతో షష్ఠీతత్పురుషసమాసము గలిగినప్పుడు ఋగ్వేద యజుర్వేదాదిశబ్దములవలె అథర్వవేదమను శబ్దము సిద్ధించును. సంప్రదాయసిద్ధమయిన వేదభాష్యాది సర్వగ్రంథములయందును తరుచుగ అథర్వవేదమనియే ప్రయోగము కనుపించుచున్నదిగాని అథర్వణవేదమను ప్రయోగము కనుపించదు.

౮వపుట ౧౨వభాగముగానున్న శ్లోకమందు "అథర్వాణః" అను శబ్దమునకు పైన వ్రాసిన సంస్కృతవ్యుత్పత్తిచేత అథర్వవేదమను నర్థము సిద్ధించుచున్నది. కావున ఋగ్యజుస్సామశబ్దములకు వేదశబ్దముతో సమాసములేనప్పుడు ఆర్చికమని యాజుషమని సామనమని ప్రయోగములున్నవిగాని ఆర్చికవేదమని యాజుషవేదమని సామనవేదమని ప్రయోగములు కనుపించలేదు గనుక నారీతిగానే అథర్వణవేదమను ప్రయోగముకూడ శాస్త్రసంప్రదాయబాధితమనితోచుచున్నది.

మంత్రాక్షరసూచిక.

ఋ, మం, సూ, ఋ = ఋగ్వేదము- మండలము- సూక్తము। ఋక్కు-
తై, సం = తైత్తిరీయ, సంహిత-
తై, బ్రా, = తైత్తిరీయ, బ్రాహ్మణము-
తై,- అ, = తైత్తిరీయ,- ఆరణ్యకము-

శ్రీ

విష్వక్సేనపూజా.

ఉత్తిష్ఠంతు — గోత్రస్యనామధేయస్య మమభగవదాజ్ఞయా భగవత్కైంకర్యార్థంబిం
బసంస్కారాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణస్తదంగత్వేన తదాదౌ శుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థం శాం
త్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ మహద్భిస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహవాచనంకరిష్యే। ఆదౌని
ర్విఘ్న పరిసమాప్త్యర్థం విష్వక్సేనపూజాంకరిష్యే॥

విష్వక్సేనం సకల విబుధ ప్రౌఢ సైన్యాధినాథం ముద్రాచక్రే కరతలయుగే శం
ఖదండౌదధానం। మేఘశ్యామం సుమణిమకుటం పీతవస్త్రం శుభాంగం ధ్యాయేదేవం
దళితదనుజం సూత్రవత్యాసమేతం ॥ శ్రీవిష్వక్సేనం ధ్యాయాయామి సూత్రవతీ
నాథం చతుర్భుజవిరాజితం। పవిత్రితాఖిలాలోకం దేవమావాహయామ్యహం॥ శ్రీవిష్వ
క్సేనమావాహయామి॥ రత్నసింహాసనంసమర్పయామి॥ పాదయోః పాద్యం సమ
ర్పయామి॥ హస్తయోరర్ఘ్యం సమర్పయామి॥ ముఖే ఆచమనీయం సమర్పయామి॥
ఆపోహిష్ఠేతిస్నాపయామి॥ స్నానానంతరంశుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి॥ చ
మూపతే నమస్తేస్తు నరకార్ణవతారక। దదామివస్త్రం దేవేశ ధారయత్వమనుత్తమం।
వస్త్రంసమర్పయామి॥ ఊర్ధ్వపుండ్రంసమర్పయామి॥ యజ్ఞోపవీతంసమర్పయామి
కస్తూరీకుంకుమోపేతం కర్పూరేణసమన్వితం। గృహ్యతాం దేవతాశ్రేష్ఠదివ్యచందన
లేపనం॥ దివ్యశ్రీచందనంసమర్పయామి॥ అలంకారార్థం మక్షతాంత్సమర్పయామి
ఓం విష్వక్సేనాయనమః॥ సకలవిబుధప్రౌఢసైన్యాధినాథాయనమః। జ్ఞానముద్రాధరా
యనమః॥ శంఖచక్రాయుధాయనమః దండపాణినేనమః। మేఘశ్యామాయనమః।
సుమణిమకుటాయనమః। పీతవస్త్రాయనమః॥ శుభాంగాయనమః॥ దేవాదిదేవాయ
నమః। విజితదనుజాయనమః। సూత్రవతీసమేతాయనమః సర్వవిఘ్నహరాయనమః స
ర్వార్థప్రదాయినేనమః॥ వేత్రహస్తాయనమః। పుండరీకాక్షాయనమః। నానావిధపరి
మళపుష్పాణి సమర్పయామి॥ వనస్పత్యుద్భవైర్ దివ్యైర్గంధాఢ్యైస్సుమనోహరైః
కపిలాఘృతసంయుక్తోధూపోయం ప్రతిగృహ్యతాం॥ ధూపమాఘ్రాపయామిసాజ్యం

త్రివర్తి సంయుక్తం వహ్నినాయోజితం ప్రియ గృహాణ మంగళం దీపం త్రైలోక్యతిమిరాపహం దీప దర్శయామి। ధూపదీపానంతర మాచమనీయం సమర్పయామి నైవేద్యం గుడోపహార నైవేద్యం సమర్పయామి। మధ్యే మధ్యే పానీయం సమర్పయామి ఉత్తరాపోశనం సమర్పయామి। హస్తౌ ప్రక్షాళయామి పాదౌ ప్రక్షాళయామి॥ శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి. పూగీఫలై స్సకర్పూరై ర్నాగవల్లీ దళైర్యుతం। ముక్తా చూర్ణేన సంయుక్తం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతాం తాంబూలం సమర్పయామి। విష్వక్సేన నమస్తేస్తు త్రైలోక్యరక్షణతత్పర। నమస్తే త్రివర్తినాథ వేత్రహస్తాయ తే నమః॥ శ్రీ దక్షిణాం నమస్కారాం స్సమర్పయామి పవిత్ర సర్వలోకానాం సర్వాభీష్టార్థసాధకం। సర్వపాపహరం తుభ్యం స్వస్తిపుష్పం దదామ్యహం। సువర్ణమంత్రపుష్పం సమర్పయామి మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం చమాపతే। యత్పూజితం మయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తు తే। అనయా ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజయా భగవాన్ సర్వాత్మకః శ్రీ విష్వక్సేన స్సుప్రీతస్సుప్రసన్నో వరదో భవతు। ఉత్తరే కర్మణ్యావిఘ్నమస్తు శ్రీవిష్వక్సేన ప్రసాదం శిరసాగృహ్ణామి। విష్వక్సేన యథాస్థాన ముద్వాసయామి యజ్ఞేనయజ్ఞమయజంత దేవా స్తానిధర్మాణి ప్రథమాన్యాసన్। తే హనాకం మహిమానస్సచంతే యత్రపూర్వే సాధ్యాస్సంతి దేవాః॥

—:O:—

విష్వక్సేనపూజాసమాప్తా

—:O:—

శ్రీపరమాత్మనే నమః

స్మార్తానుక్రమణికా ౧ భాగః

——:o:——

విఘ్నేశ్వరపూజా

ముహూర్తసమయే వరో మంగళస్నానం కృత్వా। పూర్వమేవ వధూం మంగళస్నానం కారయిత్వా॥ శుభమస్తు। అయం ముహూర్తః సుముహూర్తోఽస్తు॥ శ్లో॥ యశ్శివో నామరూపాభ్యాం యా దేవీ సర్వమంగళా। తయోస్సంస్మరణాత్పుంసాం సర్వతో జయమంగళం॥ ౧॥ శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం। ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్సర్వవిఘ్నోపశాంతయే॥ ౨॥

తదేవ లగ్నం సుదినం తదేవ తారాబలం చంద్రబలం తదేవ। విద్యాబలం దైవబలం తదేవ లక్ష్మీపతే తేఽంఘ్రియుగం స్మరామి॥ ౩॥

అర్థము॥ ముహూర్తసమయే = సుముహూర్తకాలమందు. వరః = పెళ్ళికుమారుడు మంగళస్నానం = కళ్యాణకరమయిన స్నానమును కృత్వా = చేసి. పూర్వమేవ = (పెళ్ళికుమారుని మంగళస్నానముకంటె) ముందుగానే. వధూం = పెళ్ళికుమార్తెను మంగళస్నానం = కళ్యాణకరమయిన స్నానమును. కారయిత్వా = చేయించి శుభం = మంగళము. అస్తు = అగుగాక అయం = ఈ. ముహూర్తః = కాలము. సుముహూర్తః = మంచిముహూర్తముగలది. అస్తు = అగుగాక.

యః = ఎవ్వాడు. నామరూపాభ్యాం = పేరుచేతనున్ను స్వరూపముచేతను. శివః = శివుడో. (శివుడను పేరుగలవాడును స్వరూపముచేతను మంగళకరుడును) యా = ఏ. దేవీ = దేవి. (నామరూపముల చేతను) సర్వమంగళా = సర్వమంగళరాలో. (సర్వమంగళయను పేరుగలదియును స్వరూపముచేతను మంగళకరురాలును) తయోః = అట్టివారలయొక్క సంస్మరణాత్ = స్మరించుటవలన. పుంసాం = పురుషులకు. సర్వతః = అంతటను జయమంగళం = జయకరమయిన మంగళము (అగుచున్నది) ౧.

శుక్లాంబరధరం = తెల్లని వస్త్రమును ధరించినట్టియు. శశివర్ణం = చంద్రుని కాంతివంటి కాంతిగలుగునట్టియు చతుర్భుజం = నాలుగుభుజములు కలుగునట్టియు. ప్రసన్నవదనం = నిర్మలమయిన మొగము కలుగునట్టియు విష్ణుం = విష్ణువును. సర్వవిఘ్నోపశాంతయే = అన్నివిఘ్నములయొక్క నివారణముకొరకు (శుభకర్మాదియందు) ధ్యాయేత్ = ధ్యానముచే ౨.

యత్రయోగీశ్వరః కృష్ణో యత్రపార్థో ధనుర్ధరః। తత్రశ్రీర్విజయోభూతిర్ధ్రువానీతిర్మతిర్మమ॥ ౪॥ స్మృతేసకలకల్యాణభాజనం యత్రజాయతే। పురుషస్తమజం నిత్యంవ్రజామి శరణంహరిం॥ ౫॥

సర్వదా సర్వకార్యేషు నాస్తి తేషామమంగళం। యేషాంహృదిస్థో భగవాన్మంగళాయతనంహరిః॥ ౬॥ లాభస్తేషాంజయస్తేషాం కుతస్తేషాం పరాభవః। యేషామిందీవర శ్యామోహృదయస్థో జనార్దనః॥ ౭॥ ఆపదామపహర్తారం దాతారం సర్వసంపదాం। లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయోభూయో నమామ్యహం॥ ౮॥ సర్వమంగళమాంగళ్యే శివే సర్వార్థసాధికే। శరణ్యేత్ర్యంబికే దేవినారాయణి నమోఽస్తుతే॥ ౯॥

అ॥ (హే) లక్ష్మీపతే=ఓలక్ష్మీపతీ- తే=నీయొక్క అంఘ్రి) యుగం=పాదద్వంద్వమును స్మరామి=(ఎప్పుడు) స్మరించుచున్నానో, తదేవ=ఆస్మరణకాలమే. లగ్నం=ముహూర్తము, తదేవ, సుదినం=మంచిరోజు; తదేవ, తారాబలం=నక్షత్రబలము, చంద్రబలం=చంద్రబలము. తదేవ. విద్యాబలం=విద్యాబలము, దైవబలం=దేవతాబలమున్ను (అగుచున్నది) ॥౩॥

యత్ర=ఏస్థలమందు యోగేశ్వరః=యమనియమాది యోగవంతులకు నియామకుడయిన కృష్ణః=కృష్ణుడు (ఉన్నాడో) యత్ర=ఏస్థలమందు ధనుర్ధరః=ధనుస్సును ధరించినట్టి. పార్థః=అర్జునుడు. (ఉన్నాడో) తత్ర=ఆస్థలమందు శ్రీః=శోభయును. విజయః విజయమున్ను భూతిః=ఐశ్వర్యమున్ను (కలుగునవి) మమ=నాకు ధ్రువా=నిశ్చయమగునట్టియు నీతిః=నీతియుక్తమగునట్టియు. మతిః=బుద్ధి. (ఉన్నది) ॥౪॥

యత్ర=ఎవ్వరు స్మృతే, (సతి)=స్మరించబడినవాడగుచుండగా. పురుషః=పురుషుడు సకలకల్యాణభాజనం=సమస్తమయిన మంగళములకును స్థానము. జాయతే=అగుచున్నాడో. తం=అటువంటిన్ని. అజం=జన్మరహితుడగునట్టిన్ని. నిత్యం=శాశ్వతుడగునట్టిన్ని హరిం=హరిని. శరణం=రక్షకునిగాను. వ్రజామి=పొందుచున్నాను॥ ౫॥

అ॥ భగవాన్=షడ్గుణసంపన్నుడగునట్టియు మంగళాయతనం=మంగళములకు స్థానమగునట్టియు హరిః=హరి. యేషాం=ఏ (జనులయొక్క) హృదిస్థః=మనస్సునందున్నవాడో, తేషాం=ఆ (జనులకు) సర్వదా=ఎల్లప్పుడును. సర్వకార్యేషు=అన్నికార్యములయందును. అమంగళం=అశుభము. నాస్తి=లేదు॥ ౬॥

శ్రీలక్ష్మీనారాయణాభ్యాం నమః॥ ఉమామహేశ్వరాభ్యాం నమః। వాణీహిరణ్యగర్భాభ్యాం నమః। శచీపురందరాభ్యాం నమః। ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలక దేవతాభ్యో నమః। అరుంధతీ వసిష్ఠాభ్యాం నమః। సీతారామాభ్యాం నమః। మాతాపితృభ్యాం నమః। అగ్నయే నమః। సర్వేభ్యో మహాజనేభ్యో నమః॥ ౧౦॥ ఉత్తిష్ఠంతు భూతపిశాచాః। ఏతే భూమిభారకాః। ఏతేషామవిరోధేన బ్రహ్మకర్మసమారభే॥ ౧౧॥ ప్రాణానాయమ్య। శుభే శోభనే ముహూర్తే శ్రీమాన్ గోత్రః నామధేయోఽహం శ్రీమతః గోత్రస్య నామధేయస్య మమోపాత్తదురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం

ఇందీవరశ్యామః = నల్లకలువవలె శ్యామలవర్ణము గలిగిన. జనార్దనః = జనార్దనుడు యేషాం = ఏజనులయొక్క హృదయస్థః = మనస్సునందున్నవాడో తేషాం = ఆజనులకు లాభః = లాభము (అగుచున్నది) తేషాం = ఆజనులకు. జయః = జయము (అగుచున్నది) తేషాం = ఆజనులకు. పరాభవః = అవమానము. కుతః = ఎట్లు. (అగును)॥ ౭॥

ఆపదాం = ఆపదలకు. అపహర్తారం = కొట్టివేసేటట్టియు. సర్వసంపదాం = సమస్తమయిన సంపదలకును దాతారం = ఇచ్చునట్టియు లోకాభిరామం = లోకములకు మనోహరుడగునట్టియు శ్రీరామం = శ్రీరాముని. అహం = నేను. భూయోభూయః = మాటిమాటికిని నమామి = నమస్కరించుచున్నాను॥ ౮॥

సర్వమంగళ మాంగళ్యే = సమస్తమయిన. మంగళములను ఇచ్చునట్టియు. శివే = మంగళకరురాలగునట్టియు సర్వార్థసాధికే = సర్వప్రయోజనములను సాధించునట్టియు శరణ్యే = రక్షకురాలగునట్టియు. త్ర్యంబికే = మూడునేత్రములుగల. హే దేవి = ఓ దేవి. హే నారాయణి = ఓ నారాయణి. తే = నీకొరకు. నమః = నమస్కారము. అస్తు = అగుగాక॥ ౯॥

అథ శ్రీలక్ష్మీనారాయణాభ్యాం = లక్ష్మీనారాయణులకొరకు. నమః = నమస్కారము (అగుగాక.) ఉమామహేశ్వరాభ్యాం = ఉమామహేశ్వరులకొరకు. నమః. వాణీహిరణ్యగర్భాభ్యాం = వాగ్బ్రహ్మలకొరకు నమః, శచీపురందరాభ్యాం = శచీదేవేంద్రులకొరకు. నమః, ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలక దేవతాభ్యః = ఇంద్రుడు మొదలగు యెనమండ్రు- దిక్పతులకొరకు (ఇంద్ర, అగ్ని, యమ, నిరృతి, వరుణ, వాయవ్య, కుబేర, ఈశాన) దేవతలకొరకు నమః, అరుంధతీ వసిష్ఠాభ్యాం = అరుంధతీ వసిష్ఠులకొరకు. నమః, సీతారామాభ్యాం = సీతారాములకొరకు. నమః, మాతాపితృభ్యాం = తల్లిదం-

పాణిగ్రహణాఖ్యం కర్మ కరిష్యమాణ స్తదంగత్వేన తదాదౌ శుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థం శాంత్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ మహాజనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహవాచనం కరిష్యే॥ ౧౨॥ ఆదౌనిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం గణాధిపతిపూజాం కృత్వా॥ ౧౩॥ తదంగ కలశారాధనం కరిష్యే॥ ౧౪॥ శ్లో॥ కలశస్య ముఖేవిష్ణు కంఠేరుద్ర స్సమాశ్రితః। మూలేతత్రస్థితోబ్రహ్మమధ్యేమాతృగణాస్స్మృతాః॥ ౧౫॥ కుక్షౌతు సాగరాస్సర్వే సప్తద్వీపావసుంధరా॥ ఋగ్వేదోఽథయజుర్వేద స్సామవేదో హ్యథర్వణః॥ అంగైశ్చ సహితాస్సర్వే కలశాంబు సమాశ్రితాః॥ ౧౬॥

బ్రాహ్మణులకొరకు. నమః, అగ్నయే=అగ్నికొరకు. నమః, సర్వేభ్యః=సమస్తమయిన. మహాజనేభ్యః=పెద్దలకొరకు. నమః॥౧౦॥ భూతపిశాచాః=భూతములును పిశాచములు న్ను ఉత్తిష్ఠంతు=(ఈచోటునుంచి మరియొకచోటునకు) పోవుగాక ఏతే=ఈ భూతపిశాచములు భూమిభారకాః=భూమిని భరించేవి ఏతేషాం=ఈ. భూతపిశాచములకు. అవిరోధేన=విరోధము కలుగకుండునట్లు. బ్రహ్మకర్మ=వేదచోదిత కర్మను. సమారభే=ఆరంభించుచున్నాను॥౧౧॥ ప్రాణాన్=ప్రాణములను ఆయమ్య=నియమించి (ప్రాణాయామముచేసి) శుభే=యుక్తమగునట్టియు శోభనే=మంగళకరమగునట్టియు ముహూర్తే=లగ్నమందు. శ్రీమాన్=శోభగలుగునట్టియు గోత్రః=(కాశ్యపస) గోత్రముగలుగునట్టియు నామధేయః=(నారాయణుడను) పేరు గలుగునట్టియు అహం=నేను- శ్రీమతః=శోభగలుగునట్టియు- గోత్రస్య=(కాశ్యపస) గోత్రముగలుగునట్టియు- నామధేయస్య=(నారాయణుడను) పేరుగలుగునట్టియు- మమ=నాయొక్క- ఉపాత్తదురితక్షయద్వారా=పూర్వమందు నాచే జేయబడిన పాపముయొక్క నివారణమూలముగా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం=పరమేశ్వరుని సంతోషమునిమిత్తము.

అర్థము॥ పాణిగ్రహణాఖ్యం=పాణిగ్రహణమను పేరుగల కర్మ=కర్మను కరిష్యమాణః=చేయబోవుచున్నవాడనగుచు- తదంగత్వేన=ఆవివాహమునకు నవయవముగా. తదాదౌ=ఆవివాహముయొక్క ప్రారంభమందు శుద్ధ్యర్థం=శుచిత్వముకొరకును. వృద్ధ్యర్థం=వృద్ధికొరకును శాంత్యర్థం=[పాప]శమనముకొరకును., అభ్యుదయార్థంచ=అభివృద్ధికొరకును. మహాజనైస్సహ=పెద్దలతో కూడ. స్వస్తిపుణ్యాహవాచనం=మంగళకరమయిన పుణ్యాహవాచనమను కర్మను కరిష్యే=చేయగలను॥ ౧౨॥ ఆదౌ=[పుణ్యాహవాచనముకంటె]ముందుగాను. నిర్విఘ్నేన=విఘ్నములులేకుండునట్లు. పరిసమాప్త్యర్థం=సమాప్తికొరకు గణాధి

మం॥ ఆకలశేషుధావతి పవిత్రే పరిషిచ్యతే । ఉక్థై ర్యజ్ఞేషు వర్ధతే॥ (ఋ-సం-మం ౯ సూ ౧౭ ఋక్ ౪)॥ ౧౭॥ ఆపో వా ఇదగ్ం సర్వం విశ్వా భూతా న్యాపః ప్రాణా వా ఆపః పశవ ఆపోఽన్నమాపోఽమృతమాప స్సమ్రాడాపో విరాడాప స్స్వరాడాప శ్ఛందాగ్ం స్యాపో జ్యోతీగ్ం ష్యాపో యజూగ్ం ష్యాప స్సత్యమాప స్సర్వా దేవతా ఆపో భూర్భువస్సువరాప ఓం॥ (తై-ఆ-ప్ర ౧౦ ఖం ౨౧)॥ ౧౮॥

తత్పూజాం= గణనాయకునియొక్క పూజను కృత్వా=చేసి. ౧౩॥ తదంగకలశారాధనం= ఆగణనాయకపూజకు నవయవమయిన కలశపూజను కరిష్యే=చేయగలను॥ ౧౪॥ శ్లో॥ కలశస్య=కలశముయొక్క. ముఖే=ముఖమందు. విష్ణుః=విష్ణువు. సమాశ్రితః=ఉండెను. కంఠే=కంఠమందు. రుద్రః= రుద్రుడు. సమాశ్రితః= ఉండెను తత్ర= ఆకలశమందు. మూలే=మొదటియందు. బ్రహ్మ=బ్రహ్మ స్థితః= ఉండెను. మధ్యే=కలశమధ్యమందు. మాతృగణాః= మాతృదేవతాగణములు. స్మృతాః= ఉన్నవి॥ ౧౫॥ కుక్షౌతు=(కలశ)గర్భమందు. సర్వే=సమస్తమయిన. సాగరాః= సముద్రములు (ఉన్నవి) సప్తద్వీపా= ఏడుద్వీపములుగల వసుంధరా= భూమి- (ఉన్నది) ఋగ్వేదః = ఋగ్వేదమున్ను- అథ= తరువాతను- యజుర్వేదః = యజుర్వేదమున్ను- సామవేదః = సామవేదమున్ను- * అథర్వణః=అథర్వవేదమున్ను- అంగైః=[శిక్ష, వ్యాకరణము, ఛందస్సు, నిరుక్తము, జ్యోతిషము, కల్పము అనెడి ఆరు] అంగములతోడను- సహితాః= కూడినవగుచు- కలశాంబు=కలశయందుండు జలమును- సమాశ్రితాః=ఆశ్రయించియున్నవి॥ ౧౬-

అ॥ (ఈయుదకము) కలశేషు= పాత్రములయందు. ఆధావతి= బాగుగా శుద్ధిని పొందుచున్నది. పవిత్రే= పరిశుద్ధినిజేసే (వస్త్రము మొదలగు) దానియందు. పరిషిచ్యతే= స్రవింపజేయబడుచున్నది. (నిర్మలముగాజేయబడుచున్నది) ఉక్థైః= స్తుతులచేతను. యజ్ఞేషు = దేవతాపూజల విషయమయి. వర్ధతే = వృద్ధిపొందుచున్నది॥ ౧౭॥ ‡

ఇదం= ఈ. సర్వం= సమస్తమయిన. (జగత్తున్ను) ఆపోవై= ఉదకమే. విశ్వా=సమస్తమయిన- భూతాని=ప్రాణులున్ను. ఆపః=ఉదకములు ప్రాణాఃవై-

---

* అథర్వశబ్దమును గూర్చి పీఠికయందు చూడవలసినది-

‡ ఈమంత్రము శ్రీవిద్యారణ్యులవారిచే "సోమ" అను పదమును అధ్యాహారముజేసి యజ్ఞపరముగ నర్థము వ్రాయఁబడినది.

గంగే చ యమునే కృష్ణే గోదావరి సరస్వతి। నర్మదే సింధు కావేరి జలేఽస్మింత్సన్నిధిం కురు॥ ౧౯॥ ఆయాంతు శ్రీమహాగణాధిపతిపూజార్థం మమ దురితక్షయకారకాః॥ ౨౦॥ కలశోదకేన పూజాద్రవ్యాణి సంప్రోక్ష్య॥ ౨౧॥ మం॥ అసునీతే పునరస్మాసు చక్షుః పునః ప్రాణమిహ నో ధేహి భోగం। జ్యోక్పశ్యేమ సూర్యముచ్చరంత మనుమతే మృళయా నస్స్వస్తి॥ (ఋ-మం ౧౦ సూ ౫౯ ఋక్ ౬)॥ ౨౨॥

ప్రాణవాయువులున్నూ- ఆపః= ఉదకములు. పశవః= గోవులు మొదలగు పశువులున్నూ- ఆపః= (క్షీరరూపమయిన) ఉదకము గలవి. అన్నం= అన్నమున్నూ- ఆపః= ఉదకరూపమయినది. సమ్రాట్= లెస్సగా ప్రకాశించెడి (బ్రహ్మయును) ఆపః= ఉదకస్వరూపుడు. విరాట్= విశేషముగా ప్రకాశించెడి విరాట్పురుషుడున్నూ- ఆపః= ఉదకస్వరూపుడు స్వరాట్= తనంతటనే ప్రకాశించెడి (ఈశ్వరుడున్నూ) ఆపః= ఉదకస్వరూపుడు. ఛందాంసి= గాయత్రి మొదలుగాగల ఛందస్సులున్నూ- ఆపః. జ్యోతీగ్ంషి= సూర్యుడు మొదలగు తేజస్సులున్నూ- ఆపః, యజూగ్ంషి= యజుర్వేదమంత్రములున్నూ- ఆపః, సత్యం= యథార్థమున్నూ- ఆపః, సర్వాః= సమస్తమయిన. దేవతాః= దేవతలున్నూ- ఆపః, భూః= భూర్లోకమున్నూ- భువః= భువర్లోకమున్నూ- సువః= సువర్లోకమున్నూ- ఆపః ఓమ్= ఓంకారస్వరూపుడగు పరమాత్మయున్నూ ఆపః= ఉదకస్వరూపుడు॥ ౧౮॥

(హే) గంగే= ఓ గంగానది. (హే) కృష్ణే= ఓ కృష్ణానది (హే) గోదావరి= ఓ గోదావరినది (హే) సరస్వతి= ఓ సరస్వతీనది (హే) నర్మదే= ఓ నర్మదానది- • (హే) సింధుకావేరి= ఓ సింధుకావేరీనదులారా (మీరందరును) అస్మిన్= ఈ కలశమందున్న- జలే= ఉదకమందు. సన్నిధిం= సన్నిధానమును- కురు= చేయండి- అనగా ప్రవేశించండి॥ ౧౯॥ (గంగాదినదులు) మమ= నాయొక్క. దురితక్షయకారకాః= పాపనాశనము జేయుచున్నవగుచు. శ్రీ మహాగణాధిపతిపూజార్థం= శ్రీ గణనాయకపూజానిమిత్తము ఆయాంతు= వచ్చుగాక॥ ౨౦॥

కలశోదకేన= కలశమందుండు ఉదకముచేతను- పూజాద్రవ్యాణి= (పుష్పములు మొదలుగాగల) పూజావస్తువులను. సంప్రోక్ష్య= ప్రోక్షించి॥ ౨౧॥

మృతినొందిన సుబంధుడను సుకఋషిని తిరిగి జీవింపజేయుటకు ఈ మంత్రము నుపయోగపరిచినటుల శౌనకుని చే సర్వానుక్రమణిక యను గ్రంథమందు చెప్పబడియున్న

• సింధుకావేరి అను పదమునకు "విశిష్టలింగో నదీదేశోఽగ్రామాః" పా-౨-౪-౭ సూత్రము చేతను సమాహారద్వంద్వము.

అమృతంవై ప్రాణా అమృతమాపః ప్రాణానేవ యథాస్థాన
ముపహ్వయతే॥ (తై- సం-౧-౬-౮-౯)॥ ౧౩॥

వి- ఆకథావివరమున్ను, ఈమంత్రమునకు విద్యారణ్యభాష్యమున్ను, ఈక్రింద వ్రా
యబడినది-

విగ్రహాదులయందు ప్రాణప్రతిష్ఠ జేయుటకు నీమంత్రమును వినియోగపరుచు చు
న్నారుగనుక నీప్రకరణము ననుసరించి యిచట యర్థము వ్రాయబడినది.

• (హే) అసునీతే= ప్రాణములనిచ్చే ఓదేవీ అస్మాసు= మాసంబంధమైన-
(ఈవిగ్రహమందు) • పునః= తిరిగీ- చక్షుః= దర్శనసామర్థ్యమునున్ను- నః= మాసం
బంధమయిన- ఇహ= ఈ. (విగ్రహమందు) పునః= తిరిగీ- భోగం= అనుభవించదగిన.
ప్రాణం= ప్రాణమునున్ను- ధేహి= ఉంచుము- ఉచ్చరంతం= ఉదయించుచున్నట్టి-
సూర్యం= సూర్యుని- జ్యోక్= చిరకాలము. పశ్యేమ= చూచెదము. (హే) అను
మతే= ఓఅనుమతీదేవీ. స్వస్తి= నాశనములేనట్లుగా- నః= మమ్ము- మృళయ=
సుఖపెట్టుము॥ ౧౨॥

• ప్రాణాః= ప్రాణములు- అమృతంవై= అమృతస్వరూపములయినవి- అనగా
మరణములేనివి- ఆపః= ఉదకములు. అమృతం= అమృతస్వరూపముగలవి- (ఈహే
తువువలన) ప్రాణాన్= ప్రాణములను- యథాస్థానమేవ= పూర్వస్థానమునుగూర్చి
యే- (యజమానుఁడు) ఉపహ్వయతే= పిలుచుచున్నాఁడు॥ ౧౩॥

ఇక్ష్వాకువంశీయుఁడగు అసమాతియను నొకరాజుగలడు- అతనికి బంధుడని,
సుబంధుడని, శ్రుతబంధుడని, విప్రబంధుడని నలుగురు పురోహితులు గలరు- వారు
గోపాయనుడనుఋషియొక్క సంతతివారు- ఆరాజు ఆనలుగురుపురోహితులనువిడచి,
మాయావులనుపేరుగల మఱియొక పురోహితుల నిద్దరను వరించెను- తరువాతను బం
ధుడు మొదలుగాగల పురోహితులుకోపించి, అసమాతిరాజునుగూర్చి అభిచారహోమ
మును (రాజునకు మృతిసూచక హోమమును) చేసిరి- ఆసంగతిని మాయావులను
పురోహితులు తెలిసికొని, బంధ్వాదులలో నొకడగు సుబంధుఁడనువానిని మృతినొం
దించిరి- పిమ్మటను సుబంధునియొక్క తోబుట్టువులయిన బంధు శ్రుతబంధు విప్రబం
ధులనుముగ్గురును సుబంధునియొక్క అవినాశముకొఱకు "మాప్రగామపథోవయం"
అను ఋ- సం- మం- ౧౦. సూ- ౫౭- సూక్తమును జపించిరి- ఈసూక్తము ౬
ఋక్కులుగలది- ఈసూక్తమందు, ఇంద్ర, అగ్ని, పితృ, సోమాది దేవతలయొక్క
ప్రార్థన గనుపించుచున్నది-

• ఈవిఘ్నేశ్వరుడు మొదలగువారు అవతార సమాప్తి నొందినందున తిరిగీ
యీవిగ్రహమందు వారిని ప్రవేశపెట్టుట "పునః" అను శబ్దము యొక్క ప్రయోజనము.

స్థిరోభవ। వరదోభవ। సుముఖోభవ। సుప్రసన్నోభవ। స్థిరాసనంకురు॥ ౨౮॥ మం॥ గణానాంత్వా గణపతిగ్ం హవామహే కవిం కవీనా ముపమశ్రవ స్తమం। జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆనశ్శృణ్వ న్నూతిభిస్సీదసాదనం॥ తై-సం-౨-3-౧౪-3) (ఋ-సం-౨-౨3-౧)॥ ౨౯॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః। ధ్యాయామి। ఆవాహయామి। సువర్ణరత్నఖచితసింహాసనంసమర్పయామి। పాదయోః

తరువాతను సుబంధునిదేహమువలన నిర్గమించిన, ఇంద్రియసహితమయిన మనస్సునకు తిరిగీ సుబంధునియందు ప్రవేశించుటకు ౧౨ ఋక్కులుగల "యత్తే యమం వైవస్వతం" అను సూక్తమును జపించిరి- ఈసూక్తమందు నిర్ ఋతి దేవియొక్కయు, సోముఁయొక్కయు, అసునీతిదేవియొక్కయు, ద్యావాభూముల యొక్కయు స్తుతియున్నది.

ఈసూక్తమందుండు ౬ ఋక్కునకు విద్యారణ్యభాష్యం "హేఅసునీతే ప్రాణదాయినిదేవి- అస్మాసు అస్మదీయేసు బంధావిత్యర్థః। పునశ్చక్షుః ప్రకాశకం నయనం ఈక్షణసామర్థ్యమిత్యర్థః। కించ పునఃప్రాణ మస్మాసుధేహి స్థాపయ। వయంచ జ్యోక్ చిరముచ్చరంత ముద్గచ్ఛంతం సూర్యం పశ్యేమ హేఅనుమతేదేవి స్వస్తి అవినాశం యథాస్యాత్తథాసూ౽స్మాన్మృళయ సుఖయ॥

ఈఋక్కుచేతను, బంధు,శ్రుతబంధు, విప్రబంధులు మృతినొందిన సుబంధుని దేహమందు తిరిగీ చక్షుస్సున్ను ప్రాణమున్ను ప్రవేశించుటకు అసునీతిదేవిని ప్రార్థించిరి॥

అ॥ (ఓగణపతీ-నీవు) స్థిరః=స్థిరుఁడవు- భవ=అగుము- వరదః= కోరికల నిచ్చువాడవు- భవ। సుముఖః=మంచివాక్కులుగలవాడవు- భవ। సుప్రసన్నః= ప్రసన్నుడవు- భవ। స్థిరాసనం=నిశ్చలాసనమును- కురు=చేయుము॥ ౨౮॥

బ్రహ్మాణాం=మంత్రములకు- బ్రహ్మణస్పతే=అధిపతివగు నోస్వామీ- అనగా సర్వమంత్రరక్షకుడా- గణానాం= దేవగణములకు- గణపతిం= ప్రభువగునట్టియు- అనగా సర్వదేవగణరక్షకుడవగునట్టియు- కవీనాం=విద్వాంసులలో- కవిం=ప్రశస్తవిద్వాంసుడ వగునట్టియు- ఉపమశ్రవ స్తమం= (సర్వగుణ సంపన్నుఁడవగుటచే నన్నిపదార్థములకును) ఉపమానుడవగునట్టియు- జ్యేష్ఠరాజం= రాజులలో జ్యేష్ఠుడ వగునట్టియు- త్వా=నిన్నును- హవామహే= (ఈకార్యమందు) పిలుచుచున్నాము- (నీవు) నః=మాయొక్క- ఊతిభిః= రక్షణసాధనములతోడ (కూడినవాడవగుచు)- సాదనం=ఈకార్యస్థానమును- ఆ+సీద=పొందుము॥ ౨౯॥

పాద్యంసమర్పయామి। శుద్ధాచమనీయంసమర్పయామి॥ ౨౬॥

మం॥ ఆపోహిష్ఠామయోభువస్తాన ఊర్జేదధాతన। మహేరణాయచక్షసే॥ యోవశ్శివతమోరస స్తస్యభాజయతేహనః। ఉశతీరివమాతరః॥ తస్మాఅరంగమామవో యస్యక్షయాయజిన్వథ। ఆపోజనయథాచనః॥ (ఋ-మం ౧౦ సూ ౯ ఋ ౧-౨-౩) (తై-సం౪-౧-౫-౧)॥౨౭॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః। శుద్ధోదకస్నానం సమర్ప

శ్రీమహాగణాధిపతయే= శ్రీగణాధిపతికొఱకు- నమః= నమస్కారము- (అగుగాక) ధ్యాయామి= ధ్యానించుచున్నాను- ఆవాహయామి= ఆవాహన జేయుచున్నాను- సువర్ణరత్నఖచితసింహాసనం= బంగారుచేతను రత్నములచేతను కూర్చఁబడిన సింహాసనమును- సమర్పయామి= ఇచ్చుచున్నాను- పాదయోః= పాదములయందు- పాద్యం= పాదప్రక్షాళనమునకుతగినయుదకమును- సమర్పయామి=ఇచ్చుచున్నాను- హస్తయోః=హస్తములయందు- అర్ఘ్యం=హస్తప్రక్షాళనమునకు తగినయుదకమును- సమర్పయామి- శుద్ధాచమనీయం=పరిశుద్ధమగునట్టియు- ఆచమనమునకు తగినట్టియు ఉదకమును సమర్పయామి॥౨౮॥

అ॥ హేఆపః= ఓయుదకములారా. (యూయం) హి=మీరే మయోభువః= (స్నానపానాదులచేతను) సుఖమునుగలుగఁజేసేవారు స్థ= అగుచున్నారు తాః=అటువంటి. (మీరు) నః=మమ్ము ఊర్జే= (మీసంబంధమయిన) రసముకొఱకు దధాతన=ఉంచండి అనఁగా మాకు రసానుభవము కలుగజేయండి మహే= గొప్పదగునట్టియు. రణాయ = రమ్యమగునట్టియు . చక్షసే= దర్శనముకొఱకు. (జ్ఞానముకొరకు) దధాతన= ఉంచండి. (జ్ఞానమును గలుగజేయండి). వః=మీసంబంధమయిన శివతమః= మిక్కిలిచల్లనైన. యః=ఏ. రసః=రసము. (ఉన్నదో) ఇహ= ఈకర్మయందు. నః=మమ్ము తస్య=ఆరసమునకు ఉశతీః= ప్రేమగల మాతరఇవ= తల్లులవలెనే భాజయత= పొందించండి (ప్రేమగలతల్లులు పిల్లలనుగూర్చి రొమ్ము స్తన్యరసము నిచ్చెదరో అటుల, ఓయుదకములారా మీరు మాకు రసమును కలుగఁజేయండి)॥ హేఆపః=ఓయుదకములారా. (మీరు) యస్య=ఏరసముయొక్క. క్షయాయ- నివాసముకొరకు (ఉనికిచేతను) జిన్వథ= తృప్తిజేయుచున్నారో. తస్మై=ఆరసముకొఱకు వః=మిమ్ము- అరం= మిక్కిలిన్ని- (మేము) గమామ=పొందుచున్నాము. (మరిన్ని) నః=మమ్ము- జనయథ= సంతానముగనే సామర్థ్యము గలవారలనుగా జేయండి॥ ౨౭॥ శ్రీమహాగణాధిపతయె=గణపతికొరకు- నమః=నమస్కారము- (అగుగాక) శుద్ధోదకస్నానం=నిర్మలోదకముచేతను- స్నా

యామి। స్నానానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి॥ ౨౮॥

మం॥ అభివస్త్రాసువసనా న్యర్షాభి ధేనూః సుదుఘాః పూయమానః। అభిచంద్రా భర్తవే నో హిరణ్యాభ్యశ్వా న్రథినో దేవ సోమ॥ (ఋ- సం ౯-౯౭-౫౦) ౨౯॥ శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః వస్త్రయుగ్మం సమర్పయామి॥ వస్త్రయుగ్మానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి॥ ౩౦॥ యజ్ఞోపవీతం పరమం పవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజం పురస్తాత్। ఆయుష్యమగ్ర్యం ప్రతిముంచ శుభ్రం యజ్ఞోపవీతం బలమస్తు తేజః॥ ౩౧॥ శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః యజ్ఞోపవీతం సమర్పయామి। యజ్ఞోపవీతానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి॥ ౩౨॥

...నిమును- సమర్పయామి= సమర్పించుచున్నాను- స్నానానంతరం= స్నానమయిన తరువాతను- శుద్ధాచమనీయం= నిర్మలోదకమును- సమర్పయామి= సమర్పించుచున్నాను॥ ౨౮॥

అ॥ హే సోమ= ఓ సోముడా- (నీవు) నః= మాకు- సువసనాని= బాగుగా కట్టదగినటువంటి- వస్త్రా= వస్త్రములను- అభి+అర్ష= అభ్యర్ష= ఇమ్ము- పూయమానః= పవిత్రముచే శోధింపబడినవాడవగుచు- సుదుఘాః= బాగుగా పాలనిచ్చేటటువంటి- ధేనూః= గోవులను- అభ్యర్ష= ఇమ్ము- చంద్రా= ఆహ్లాదకరమయిన- హిరణ్యా= ద్రవ్యములను- నః= మాయొక్క- భర్తవే= పోషణకొఱకు- అభ్యర్ష= ఇమ్ము- హే దేవ= స్తుతిజేయదగిన సోముడా- రథినః= రథములతోనున్న- అశ్వాన్= గుఱ్ఱములను- అభ్యర్ష= ఇమ్ము॥ ౨౯॥ శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః। వస్త్రయుగ్మం= వస్త్రద్వంద్వమును- సమర్పయామి= సమర్పించుచున్నాను- వస్త్రయుగ్మానంతరం= వస్త్రద్వంద్వము నిచ్చినతరువాతను- శుద్ధాచమనీయం= నిర్మలోదకమును- సమర్పయామి= సమర్పించుచున్నాను॥ ౩౦॥

పరమం= ఉత్తమమగునట్టియు- పవిత్రం= పవిత్రమగునట్టియు- పురస్తాత్= ముందుగాను- ప్రజాపతేః= బ్రహ్మకు- సహజం= కూడాపుట్టినట్టియు- యత్= ఏ- యజ్ఞోపవీతం= యజ్ఞోపవీతము- (కలదో) ఆయుష్యం= ఆయుర్వృద్ధికరమగునట్టియు- అగ్ర్యం= శ్రేష్ఠమగునట్టియు- శుభ్రం= పరిశుద్ధమగునట్టియు- యజ్ఞోపవీతం= ఆ యజ్ఞోపవీతమును- (ఓ గణపతీ నీవు) ప్రతిముంచ= ధరించుము। (నీకు) బలం= బలమున్ను- తేజః= తేజస్సున్ను- అస్తు= అగుగాక॥ ౩౧॥ శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః। యజ్ఞోపవీతం= యజ్ఞోపవీతమును- సమర్పయామి= సమర్పించుచున్నాను- యజ్ఞోపవీతానంతరం= యజ్ఞోపవీతమిచ్చినతరువాతను- శుద్ధాచమనీయం= నిర్మలోదకమును- సమర్పయామి= సమర్పించుచున్నాను॥ ౩౨॥

శ్లో॥ శ్రీగంధం చందనోన్మిశ్రం కర్పూరేణ సుసంయుతం। విలేపనంసురశ్రేష్ఠం ప్రీత్యర్థంప్రతిగృహ్యతాం॥ ౩౩॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః। శ్రీగంధంసమర్పయామి। గంధస్యోపరి అలంకరణార్థం అక్షతాంసమర్పయామి। పుష్పైఃపూజయామి॥ ౩౪॥ సుముఖాయనమః ఓం॥(౧) ఏకదంతాయనమః ఓం॥(౨) కపిలాయనమః ఓం॥(౩) గజకర్ణికాయనమః ఓం॥ (౪) లంబోదరాయనమః ఓం॥ (౫) వికటాయనమః ఓం॥ (౬) విఘ్నరాజాయనమః ఓం॥ (౭) గణాధిపాయనమః ఓం॥ (౮) ధూమ్రకేతవేనమః ఓం॥ (౯) గణాధ్యక్షాయనమః ఓం॥ (౧౦) ఫాలచంద్రాయనమః ఓం॥ (౧౧) గజాననాయనమః ఓం॥ (౧౨) వక్రతుండాయనమః ఓం॥ (౧౩) శూర్పకర్ణాయనమః ఓం॥(౧౪)

అ॥ శ్రీగంధం=మంచిపరిమళము గలుగునట్టియు- చందనోన్మిశ్రం=చందనముతోగలసినట్టియు- కర్పూరేణ=కర్పూరముతోటి- సుసంయుతం=కూడినట్టియు. విలేపనం=గంధము- హేసురశ్రేష్ఠ=ఓదేవతాశ్రేష్ఠుడా- (నీచేతను) ప్రీత్యర్థం=సంతోషముకొరకు- ప్రతిగృహ్యతాం=స్వీకరించబడునుగాక॥ ౩౩॥ శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః- శ్రీగంధం=మంచిగంధమును- సమర్పయామి= సమర్పించుచున్నాను- గంధస్య=గంధముయొక్క- ఉపరి=మీదను- అలంకరణార్థం= అలంకారమునిమిత్తము- అక్షతాన్=అక్షతలను- సమర్పయామి=సమర్పించుచున్నాను- పుష్పైః=పుష్పములచేతను- పూజయామి=పూజించుచున్నాను॥ ౩౪॥ సుముఖాయ= మంచిమొగముగల(గణపతికొఱకు)నమః=నమస్కారము- ౧॥ ఏకదంతాయ=ఒక్కదంతముకలవానికొరకు॥ ౨॥ కపిలాయ=నీలపీతవర్ణముగలవానికొరకు-నమః॥ ౩॥ గజకర్ణకాయ= ఏనుగుచెవులుగలవానికొరకు- నమః॥ ౪॥ లంబోదరాయ= పొడవయిన యుదరముగలవానికొరకు- నమః॥ ౫॥ వికటాయ= వికృతాకారముగలవానికొరకు- నమః॥ ౬॥ విఘ్నరాజాయ=విఘ్నరాజుకొరకు- అనగా విఘ్నములను పోగొట్టువానికొరకు- నమః॥ ౭॥ గణాధిపాయ= గణాధిపతికొరకు- నమః॥ ౮॥ ధూమ్రకేతవే=ధూమము ధ్వజముగా గలవానికొరకు- నమః॥ ౯॥ గణాధ్యక్షాయ= గణనాయకునికొరకు- నమః॥ ౧౦॥ ఫాలచంద్రాయ= నుదటను చంద్రునిగలవానికొరకు- నమః॥ ౧౧॥ గజాననాయ=ఏనుగుమొగముగలవానికొరకు-నమః॥ ౧౨॥ వక్రతుండాయ= వంకరమొగముగలవానికొరకు- నమః॥ ౧౩॥ శూర్పకర్ణాయ= చేటచెవులుగలవానికొరకు- నమః॥ ౧౪॥ * హేరంబాయ= శివునియందు అవలంబముగలవానికొరకు-

---

* హేశివే,రంబతీతి హేరబః। రబి,అవస్రంసనే। అచ్-అలుక్సమాసః॥

హేరంబాయనమః ఓం॥ (౧౫) స్కందపూర్వజాయనమః ఓం॥ (౧౬) శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః ఓం షోడశనామ పూజాం సమర్పయామి॥ ౩౫॥

శ్లో॥ వనస్పత్యుద్భవైర్దివ్యై ర్నానాగంధైస్సుసంయుతః। ఆఘ్రేయ స్సర్వదేవానాం ధూపోఽయం ప్రతిగృహ్యతాం॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః। ధూపమాఘ్రాపయామి॥ ౩౬॥ సాజ్యమేకార్తిసంయుక్తం వహ్నినాయోజితంప్రియం। గృహాణమంగళందీపం త్రైలోక్యతిమిరాపహ॥ భక్త్యాదీపం ప్రయచ్ఛామి దేవాయపరమాత్మనే। త్రాహిమాం నరకాద్ఘోరా ద్దివ్యజ్యోతి ర్నమోఽస్తుతే॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః

నమః॥ ౧౫॥ స్కందపూర్వజాయ=కుమారస్వామికంటె పెద్దవాడగునట్టి (వినాయకునికొరకు) నమః॥ ౧౬॥ శ్రీమహాగణాధిపతయె= శ్రీమహాగణపతికొరకు- నమః॥ షోడశనామపూజాం=(పయినిజెప్పబడిన) పదియారునామములచేతను పూజను- సమర్పయామి=సమర్పించుచున్నాను॥ ౩౫॥

అ॥ వనస్పత్యుద్భవైః= వృక్షములవలన పుట్టుగకలిగినటువంటిన్ని- దివ్యైః= శ్రేష్ఠములయినటువంటిన్ని- నానాగంధైః= అనేకవిధపరిమళములతోటి- సుసంయుతః= కూడినటువంటిన్ని- సర్వదేవానాం= అందరిదేవతలకు- ఆఘ్రేయః= ఆఘ్రాణించదగినటువంటిన్ని- అయం= ఈ- ధూపము- (ఓగణపతీ,నీచేతను) ప్రతిగృహ్యతాం=స్వీకరించబడుగాక॥ శ్రీమహాగణాధిపతయే=శ్రీగణపతికొరకు- నమః॥ ధూపం= ధూపమును- ఆఘ్రాపయామి=ఆఘ్రాణింపజేయుచున్నాను॥ ౩౬॥

సాజ్యం= ఆజ్యముతోకూడినటువంటిన్ని- ఏకార్తిసంయుక్తం= ఒకవత్తితో కూడుకున్నటువంటిన్ని- వహ్నినా=అగ్నిచేతను- యోజితం= కూర్చబడినటువంటిన్ని- ప్రియం=ఇష్టమయినటువంటిన్ని- దీపం=దీపమును- (హే) త్రైలోక్యతిమిరాపహ= మూడులోకములయందుండు (అజ్ఞానరూపమయిన) చీకటినిపోగొట్టే ఓస్వామీ- (నీవు) గృహాణ=గ్రహించుము- దేవాయ=ప్రకాశమానుడయిన- పరమాత్మనే= పరమాత్మకొరకు- భక్త్యా=భక్తిచేతను- దీపం=దీపమును- ప్రయచ్ఛామి=ఇచ్చుచున్నాను- (ఓపరమాత్మా, నీవు) మాం=నన్ను- ఘోరాత్= భయంకరమయిన- నరకమువలన- త్రాహి=రక్షించుము- (హే) దివ్యజ్యోతిః=శ్రేష్ఠతేజస్స్వరూపుడవయిన- (ఓపరమాత్మా) తే=నీకొరకు- నమః=నమస్కారము- అస్తు=అగుగాక॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః- దీపం=దీపమును- దర్శయామి=చూపించుచున్నాను॥ ౩౭॥

దీపందర్శయామి|| ౩౭|| ధూపదీపానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్ప యామి|| ౩౮||

ఓం భూర్భువస్సువః। తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్యధీమహి। ధియోయోనః ప్రచోదయాత్|| (ఋ-సం- ౩-౬౨-౧౦) తై-సం౧-౫ ౬-౪) ౩౯||

సత్యంత్వర్తేన పరిషించామి। (తై-బ్రా-౨-౧-౧౧-౧) అమృత మస్తు। అమృతోప స్తరణమసి|| (తై-ఆ ౧౦-౩౨)|| ౪౦||

శ్లో|| నైవేద్య షడ్రసోపేతం ఫలలడ్డుకసంయుతం। భక్ష్యభోజ్యసమాయుక్తం ప్రీత్యైత ప్రతిగృహ్యతాం|| శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః। మహానైవేద్యంసమర్పయామి|| ౪౧||

ఓం ప్రాణాయస్వాహా। అపానాయస్వాహా। వ్యానాయస్వాహా। ఉదానాయస్వాహా।సమానాయస్వాహా|| (తై-ఆ-౧౦-౩౩)౪౨||

ధూపదీపానంతరం = ధూపదీపముల నిచ్చినతరువాత- శుద్ధాచమనీయం= నిర్మలోదకమును- సమర్పయామి=సమర్పించుచున్నాను- ౩౮||

యః=ఏ- (పరమాత్మ) నః=మాయొక్క- ధియః=బుద్ధులను- అనగా జ్ఞానమును- ప్రచోదయాత్= ప్రేరణజేయుచున్నాడో- అనగా జ్ఞానముగలుగజేయుచున్నాడో- (అటువంటి) సవితుః= ప్రేరకుడగునట్టియు- దేవస్య= పరమాత్మయొక్క- తత్=ప్రసిద్ధమయినట్టియు- వరేణ్యం=కోరదగినట్టియు- భర్గః=తేజస్సును- (మేము) ధీమహి=ధ్యానించుచున్నాము|| ౩౯||

అ|| (ఓనైవేద్యపదార్థమా) సత్యం=సత్యస్వరూపమయిన- త్వా=నిన్నును- ఋతేన= సత్యస్వరూపమయిన (ఉదకముచేతను). పరిషించామి= పరిషేచనము జేయుచున్నాను- (ఈపదార్థము) అమృతం =అమృతరూపమయినది- అస్తు= అగుగాక. (ఓయుదకమా నీవు ప్రాణదేవతకు) అమృతోపస్తరణం= నాశనరహితమైన ఆచ్ఛాదనము- అనగా నాధారము- అసి=అగుచున్నావు|| ౪౦||

షడ్రసోపేతం= ఆరురసములతో గూడినట్టియు- ఫలలడ్డుకసంయుతం= ఫలములతోటి, లడ్డులతోటి కూడినట్టియు- భక్ష్యభోజ్యసమాయుక్తం= భక్ష్యభోజ్యములతోగూడినట్టియు- తత్=ఆ- నైవేద్యం=నైవేద్యమును- (నీచేతను) ప్రీత్యై= సంతోషముకొరకు ప్రతిగృహ్యతాం=స్వీకరించబడునుగాక- శ్రీమహాగణాధిపతయే= శ్రీగణపతికొరకు- మహానైవేద్యం=మహానైవేద్యమును- సమర్పయామి|| ౪౧||

(నివేదనపదార్థము) ప్రాణాయ=ప్రాణవాయుదేవతకొరకు- స్వాహా=హోమముజేయబడుగాక|| అపానాయ=అపానవాయుదేవతకొరకు- స్వాహా|| ఉదానాయ=ఉదానవాయుదేవతకొరకు- స్వాహా|| సమానాయ=సమానవాయుదేవతకొరకు- స్వాహా=హోమముజేయబడుగాక|| ౪౨||

మధ్యే మధ్యే పానీయం సమర్పయామి । అమృతాపిధానమసి। (తై- ఆ- ౧౦- ౩౫)। ఉత్తరాపోశనం సమర్పయామి। హస్తౌ ప్రక్షాళయామి। పాదౌ ప్రక్షాళయామి। శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి॥౪౩॥

శ్లో॥ పూగీఫలైస్సకర్పూరై ర్నాగవల్లీదళైర్యుతం। ముక్తాచూర్ణసమాయుక్తం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతాం॥ శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః। తాంబూలం సమర్పయామి॥ ౪౪॥

శ్లో॥ సుముఖశ్చైకదంతశ్చ కపిలో గజకర్ణకః। లంబోదరశ్చ వికటో విఘ్నరాజో గణాధిపః॥ ధూమకేతుర్గణాధ్యక్షః ఫాలచంద్రో గజాననః। వక్రతుండశ్శూర్పకర్ణో హేరంబస్స్కందపూర్వజః। షోడశైతాని నామాని యః పఠే చ్ఛృణుయాదపి। విద్యారంభే వివాహే చ ప్రవేశే నిర్గమే తథా। సంగ్రామే సర్వకార్యేషు విఘ్నస్తస్య న జాయతే॥౪౫

మధ్యే మధ్యే= (భోజన) మధ్యమందు- పానీయం= ఉదకమును- సమర్పయామి= సమర్పించుచున్నాను॥ (ఓ యుదకమా నీవు) అమృతాపిధానం= నాశనరహితమయిన- ఆచ్ఛాదనము- అసి= అగుచున్నావు॥ ఉత్తరాపోశనం= భోజనానంతరమందు- ఉదకభక్షణమును- సమర్పయామి॥ హస్తౌ= హస్తములను- ప్రక్షాళయామి= పరిశుద్ధిజేయుచున్నాను॥ పాదౌ= పాదములను- ప్రక్షాళయామి॥ శుద్ధాచమనీయం= పరిశుద్ధోదకమును- సమర్పయామి॥ ౪౩॥

అ॥ పూగీఫలైః= పోకచెక్కలతోడను- సకర్పూరైః= కర్పూరముతో కూడినటువంటి- నాగవల్లీదళైః= తమలపుటాకులతోడను- యుతం= కూడుకున్నటువంటిన్ని- ముక్తాచూర్ణసమాయుక్తం= ముత్తెపుసున్నముతో కూడినటువంటి- తాంబూలం= తాంబూలము- (నీచేతను) ప్రతిగృహ్యతాం= స్వీకరించబడుగాక॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః। తాంబూలం సమర్పయామి॥ ౪౪॥

సుముఖః॥౧॥ ఏకదంతః॥౨॥ కపిలః॥ ౩॥ గజకర్ణకః॥ ౪॥ లంబోదరః॥ ౫॥ వికటః॥ ౬॥ విఘ్నరాజః॥ ౭॥ గణాధిపః॥ ౮॥ ధూమకేతుః॥౯॥ గణాధ్యక్షః॥ ౧౦॥ ఫాలచంద్రః॥ ౧౧॥ గజాననః॥ ౧౨॥ వక్రతుండః॥ ౧౩॥ శూర్పకర్ణః॥ ౧౪॥ హేరంబః॥౧౫॥ స్కందపూర్వజః॥ ౧౬॥ ఏతాని= ఈ (పయిన వ్రాసిన) షోడశ= పదియారు- నామాని= నామములను- యః= ఎవ్వడు- పఠేత్= చదువుచూ- అపి= లేక- శృణుయాత్= వినుచూ- తస్య= వానికి- విద్యారంభే= విద్యాప్రారంభసమయమందును- వివాహే= వివాహసమయమందును- ప్రవేశే= గృహప్రవేశసమయమందును- నిర్గమే= ప్రయాణసమయమందును- సంగ్రామే= యుద్ధమందును- సర్వకార్యేషు= సమస్తకార్యములందును- విఘ్నః= విఘ్నము- నజాయతే= కలుగదు॥ ౪౫॥

శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః। సువర్ణమంత్రపుష్పంసమర్పయామి॥ ౪౬

శ్లో॥ యానికానిచపాపాని జన్మాంతరకృతానిచ। తానితాని ప్రణశ్యంతి ప్రదక్షిణపదేపదే॥ పాపోఽహంపాపకర్మాహంపాపాత్మా పాపసంభవః। త్రాహిమాంకృపయాదేవ శరణాగతవత్సల॥ అన్యథా శరణంనాస్తి త్వమేవశరణంమమ। తస్మాత్కారుణ్యభావేన రక్షరక్ష గణాధిప॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః। ఆత్మప్రదక్షిణ నమస్కారాం త్సమర్పయామి॥ ౪౭॥

శ్లో॥ యస్యస్మృత్యాచనామోక్త్యాతపః పూజాక్రియాదిషు। న్యూనంసంపూర్ణతాంయాతిసద్యో వందేగణాధిపం॥ మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనంగణాధిప। యత్పూజితం మయాదేవ పరిపూర్ణంతదస్తుతే॥౪౮॥

శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః। సువర్ణ మంత్రపుష్పంసమర్పయామి॥ ౪౬॥

జన్మాంతరకృతాని= మఱియొకజన్మములయందు చేయబడిన- యాని,కాని= ఏయే- పాపాని=పాపములు- (ఉన్నవో) తాని,తాని=ఆయాపాపములు- ప్రదక్షిణ పదేపదే= ప్రతిప్రదక్షిణమందును- ప్రణశ్యంతి= నశించుచున్నవి- అహం= నేను- పాపః=పాపస్వరూపుడను- పాపకర్మా= పాపవ్యాపారముగలవాడను- పాపాత్మా= పాపదేహముగలవాడను- పాపసంభవః=పాపమువలన పుట్టుకగలవాడను- హే శరణాగతవత్సల=శరణుజొచ్చినవారలయందు వాత్సల్యముగల- హేదేవ= ఓస్వామీ- మాం=నన్నును- కృపయా=దయచేతను- త్రాహి=రక్షించుము- మమ=నాకు- అన్యథా=ఇతరమయిన- శరణం=రక్షకము- నాస్తి=లేదు- త్వమేవ=నీవే- శరణం=రక్షకము- తస్మాత్=ఆకారణమువలన- కారుణ్యభావేన=దయాస్వభావము చేతను- రక్షరక్ష=మిక్కిలిరక్షించుము॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః। ఆత్మ ప్రదక్షిణ నమస్కారాన్= దేహముచేత ప్రదక్షిణములను చేయుచు నమస్కారములను- సమర్పయామి=సమర్పించుచున్నాను॥ ౪౭॥

అ॥ తపఃపూజాక్రియాదిషు= తపస్సు, పూజ, మొదలగువాటియందు- న్యూనం=లోపించినది- యస్య=ఏగణపతియొక్క- స్మృత్యాచ= స్మరణము చేతనున్ను- నామోక్త్యా= నామోచ్చారణముచేతనున్ను- సంపూర్ణతాం= పూర్తిని. యాతి= పొందుచున్నదో-(అటువంటి) గణాధిపం=గణపతిని- సద్యః=ఆకాలమందు- వందే= నమస్కరించుచున్నాను. హేగణాధిప=ఓగణపతీ. హేదేవ=ఓస్వామి- మయా=నా చేతను- మంత్రహీనం= మంత్రలోపముగానున్ను- క్రియాహీనం=కర్మలోపముగా నున్ను- భక్తిహీనం= భక్తిలోపముగానున్ను- యత్=ఏది- పూజితం= పూజించ బడినదో- తత్=ఆపూజనము- తే=నీకు- పరిపూర్ణం=సంపూర్ణమయినది- అస్తు= అగుగాక॥ ౪౮॥

అనయా ధ్యానావాహనాది షోడశోపచారపూజయా చ భగవాంత్సర్వాత్మక శ్రీమహాగణాధిపతి సుప్రీతో వరదో భూత్వా ఉత్తరే శుభకర్మణ్యవిఘ్నమస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు। ఉత్తరే శుభకర్మణ్యవిఘ్నమస్తు॥౪౯॥

గణాధిపతిప్రసాదం శిరసా గృహ్ణామి॥౫౦॥

యజ్ఞేన యజ్ఞమయజంత దేవాస్తాని ధర్మాణి ప్రథమాన్యాసన్। తే హ నాకం మహిమానస్సచంతే యత్ర పూర్వే సాధ్యాస్సంతి దేవాః॥ (తై-సం-౩-౫-౧౧-౫) (ఋ-సం ౧-౧౬౪-౫౦)॥ (తై ఆ-౩-౧౨-౭)॥

శ్రీమహాగణాధిపతిం యథాస్థానముద్వాసయామి॥ ౫౧॥

హరిః ఓం తత్సత్॥

విఘ్నేశ్వరపూజా సమాప్తా॥

అనయా = ఈ ధ్యానావాహనాది షోడశోపచారపూజయా ధ్యానము ఆవాహనము మొదలుగాగల పదియారు ఉపచారములుగల పూజచేతను భగవాన్ = షడ్గుణసంపన్నుడగునట్టియు సర్వాత్మకః = సర్వస్వరూపుడగునట్టియు శ్రీమహాగణాధిపతిః = శ్రీమహాగణపతి సుప్రీతః = లెస్సగా సంతోషించినవాడగును వరదః = కోరకల నిచ్చువాడు భూత్వా = అయి ఉత్తరే = జరగబోయే శుభకర్మణి = శుభకార్యమందు అవిఘ్నం = నిర్విఘ్నము అస్త్వితి = అగునని (ఓవిద్వాంసులారా) భవంతః = మీరు బ్రువంతు = పలుకుదురుగాక ఉత్తరే శుభకర్మణి అవిఘ్నం అస్తు॥౪౯॥

గణాధిపతిప్రసాదం = గణపతియొక్క ప్రసాదమును శిరసా = శిరస్సుచేతను గృహ్ణామి = గ్రహించుచున్నాను॥౫౦॥

అ॥ దేవాః = దేవతలు యజ్ఞేన = జ్ఞానయజ్ఞముచేతను యజ్ఞం = విష్ణువు అయజంత = పూజించిరి తాని ఆ ధర్మాణి = పూజాసాధనములు ప్రథమాని = ముఖ్యమయినవి ఆసన్ = అయినవి యత్ర = ఏ (స్వర్గమందు) పూర్వే = ప్రాచీనులయిన సాధ్యాః + దేవాః = సాధ్యులనుపేరుగలదేవతలు సంతి = ఉంచువ్నారో నాకం = ఆస్వర్గమును తే + హ = ఆదేవతలున్ను మహిమానః = మహత్తుగలవారలగుచు సచంతే = పొందుచున్నారు॥

తాత్పర్యము॥ ప్రాచీనులయిన సాధ్యాదిదేవతలు జ్ఞానముచే విష్ణునిబూజించి స్వర్గమునుపొందిరి మనుష్యులును అట్లుచేసినయెడల స్వర్గమునుపొందుదురు॥"

శ్రీమహాగణాధిపతిం = శ్రీమహాగణపతిని యథాస్థానం = పూర్వస్థానమునుగూర్చి ఉద్వాసయామి = ప్రవేశపెట్టుచున్నాను॥౫౧॥

విఘ్నేశ్వరపూజ సమాప్తము.